

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือกระแสความคิดและแนวทางดำรงสังคมของมนุษย์บนโลก ปัจจุบัน “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Sustainable Development” และสิ่งที่ต้องยั่งยืนถาวรตลอดไปคือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดมาอยู่คู่กับโลกมนุษย์แต่แรกเริ่ม สิ่งแวดล้อมในอาเซียนจะต้องยั่งยืนเพื่อชนชาวอาเซียนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่ถูกใช้ถูกทำลายจนหมดสิ้นเพราะประชาคมที่เกิดขึ้นหวังแต่การพัฒนาเพื่อความมั่งคั่งร่ำรวยทางเศรษฐกิจ ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม ประกาศไว้แล้วว่า อาเซียนจะบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายด้วยแนวคิดอนุรักษ์ ดิน น้ำ แร่ธาตุ พลังงาน ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ ทรัพยากรชายฝั่งทะเล และทรัพยากรในทะเล คุณภาพอากาศทั่วภูมิภาคอาเซียน ซึ่งอาเซียนได้จัดประชุมรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านสิ่งแวดล้อมนัดพิเศษ ไปแล้วที่หัวหิน เมื่อวันที่ 6-7 กันยายน 2552 และจัดประชุมอาเซียนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพประจำปี 2552 ขึ้นที่สิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 21-23 ตุลาคม 2552 (สมเกียรติ อ่อนวิมล. 2552 : 3-4)

ประเทศไทยได้รับความเสียหายจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหลายประการ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ผู้คนเสียชีวิตและทรัพย์สินเสียหายจำนวนมาก นอกจากประสบปัญหาทางภัยธรรมชาติแล้ว ยังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ปริมาณขยะมีมากขึ้นจนยากแก่การจัดการได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ดังนั้น แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด คือ การมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต สิ่งแวดล้อมจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนามนุษย์ให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม จนพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่ห่วงใยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ. 2542 : 25-26)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้ในมาตรา 85 (5) ว่า รัฐต้องส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : 30-37) รวมทั้งรัฐบาลของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมว่า รัฐบาลจะพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาที่ชุมชนและนักวิชาการในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ภาคเอกชนสามารถนำไปใช้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากร พลังงาน อย่างประหยัด ลดมลพิษ ปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาชน ภาคที่เกี่ยวข้อง ในรูปของสมาชิกสิ่งแวดล้อมมีส่วนร่วมบริหารจัดการ ให้มีการใช้ระบบประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ กำกับให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สนองโครงการพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกโครงการอย่างจริงจัง (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. 2551 : 20-21)

แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) มาตรา 23 (2) บัญญัติให้สถานศึกษาจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องความรู้ และทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 32-73) และมาตรา 24(5) ให้สถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศการสอน สิ่งแวดล้อม สื่อการเรียนและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน จากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

ด้วยความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของ ประชากรไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เรื่อง สิ่งแวดล้อมไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กลุ่มวิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐาน 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต

ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (กรมวิชาการ. 2544 : 23) หลักการบริหารโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนต้องมีการกำหนดแผนผังที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ สนาม สวนหย่อม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในพื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียน เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ตลอดจนเป็นการเตรียมการที่จะรองรับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงหรือการเจริญเติบโตของชุมชน ช่วยให้โรงเรียนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งหมดได้อย่างคุ้มค่า เหมาะสม ตรงตามความต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 6)

ความสำคัญของการปฏิบัติงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นการบริหารงานที่ให้ความสะดวกแก่การดำเนินงานหลักของโรงเรียน ส่งเสริมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปได้โดยสะดวก มีประสิทธิภาพ ในการบริหารงานอาคารสถานที่ ต้องใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานอาคารสถานที่ การจัดอาคารสถานที่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือตกแต่ง และในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สนอง เครือมาก. 2535 : 1189) ขอบข่ายของการบริหารงานอาคารสถานที่ มี 4 ด้าน ดังนี้ 1. กำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา 2. บำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย พร้อมทั้งจะใช้ประโยชน์ 3. ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ 4. สรุปประเมินผล และรายงานการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32 - 73) หลักการจัดสิ่งแวดล้อมทางด้านการบริหารอาคารสถานที่ของโรงเรียน จะต้องถือประโยชน์ใช้สอยที่เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนและความสะดวก สบาย ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน ไม่ไขว่คว้าความสวยงามอย่างเดียว อาคาร บริเวณ สามารถดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ขยายโรงเรียนได้ง่าย ช่วยสร้างบรรยากาศให้เปรียบเสมือนบ้านของนักเรียน

ปัจจุบันนักวิชาการได้ยอมรับว่า เทคนิคเฉพาะของระบบหรือกระบวนการในการปฏิบัติงานของคนในหน่วยงานต่าง ๆ มีหลายรูปแบบ และที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

คือ เทคนิคการทำงานแบบเป็นทีมงาน (Team Working) หรือการทำงานแบบเป็นกลุ่มงาน เป็นคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน ซึ่งตามปกติแล้วทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูงในหน่วยงาน ไม่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ต้องมีการสร้างสรรค์และพัฒนาอยู่เสมอ จึงเป็นหน้าที่ สำคัญของผู้บริหารที่ต้องสร้างสรรค์และส่งเสริมให้เกิดทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง เป็น ทีมงานที่แข็งแกร่ง และเป็นทีมงานที่มีกลไกในการทำงานที่สอดคล้องกับหลักการของ กระบวนการกลุ่มในการทำงาน เนื่องจากผลจากการทำงานเป็นทีมจะเกิดประโยชน์ต่อ หน่วยงานและสมาชิกทั้งหมดในทีมงานได้ เมื่อสมาชิกแต่ละคนมองเห็นเป้าหมายความสำคัญ การคลี่คลายความขัดแย้งที่ตามมา และที่สำคัญความรู้ที่ได้รับจากการทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้นสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้ด้วย การได้ร่วมเป็นสมาชิกใน ทีมงานที่ประสบผลสำเร็จจึงทำให้เกิดทักษะการทำงานอันมีคุณค่า ยิ่งทีมงานมีคุณภาพมากขึ้น เท่าใด กระบวนการทำงานเป็นทีมก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น และนำไปสู่การดำเนินงาน ต่อไปเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งแตกต่างจากศักยภาพของการ ปฏิบัติงานของเอกัตบุคคลที่พบว่า มีบ่อยครั้งที่กลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับองค์กรอัน เนื่องจากความไม่สัมพันธ์กันของบุคลากรในหน่วยงาน นักบริหารจึงเริ่มมองเห็นว่า เป็น ความจำเป็นที่จะต้องให้บุคลากรในหน่วยงานได้ปฏิบัติงานอย่างมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะเป็น ทีม (Team Work) และได้มีการสร้างทีมงานของแต่ละหน่วยงานอาจแตกต่างกันไปตาม สภาพ โดยขึ้นอยู่กับนโยบาย และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารของแต่ละองค์กร (อุทัย บุญ ประเสริฐ, 2542 : 56-57)

โรงเรียนชุมชนบ้านหนองพุ่ม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในปีการศึกษา 2553 มีครู จำนวน 20 คน นักเรียน จำนวน 302 คน และนักการภารโรง จำนวน 1 คน เป็นโรงเรียนที่ได้จัดกระบวนการเรียน การสอน เพื่อมุ่งให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับอนุบาล ระดับช่วงชั้นที่ 1 ระดับช่วงชั้นที่ 2 และระดับช่วงชั้นที่ 3 ในการจัดกิจกรรมรณรงค์และ รักษาสิ่งแวดล้อมตามทิศทาง นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนได้ดำเนินการตาม โดย ลำดับ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 การดำเนินกิจกรรมได้มอบหมายให้ครู - อาจารย์ให้ความรู้ด้าน สิ่งแวดล้อมศึกษา โดยสอดแทรกในการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ และจัดให้มีชุมนุม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนกลุ่มแกนนำเพื่อการขยายผล ไปสู่นักเรียนกลุ่มใหญ่ และ โรงเรียนยังกำหนดให้นักเรียนทุกคน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบพื้นที่บริเวณโรงเรียน ห้องเรียน

ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ มีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด จัดสภาพบรรยากาศในห้องเรียน และตกแต่งจัดสวนต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ นอกจากนี้ จากการประชุมของคณะครูยังพบว่าการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนมีปัญหา เนื่องจาก ด้านการกำหนดแนวทางและวางแผนขาดการปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกัน ด้านการบำรุงดูแลและพัฒนา คุรุขาดความรับผิดชอบ ด้านการติดตามและตรวจสอบการใช้มีการดำเนินการที่ไม่ต่อเนื่อง ด้านการสรุปประเมินผล และรายงาน ขาดการดำเนินงาน โดยภาพรวมของปัญหาดังกล่าว เกิดจาก ผู้ปฏิบัติงานขาดความเอาใจใส่ ไม่มีความรับผิดชอบ ทำงานแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานในรูปแบบทีมงานที่ดี ส่งผลให้เกิดปัญหา ดังนี้ บริเวณสกปรก การแบ่งใช้ประโยชน์จากพื้นที่ยังไม่เป็นสัดส่วน บริเวณทั่วไปขาดไม้ดอกไม้ประดับ บรรยากาศไม่ร่มรื่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ไม่มีการจัดสภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การรักษาความสะอาดบุคลากรมองว่าไม่ใช่หน้าที่ ขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โรงเรียนไม่มีการกำกับ ติดตาม นิเทศการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง (โรงเรียนบ้านหนองทุ่ม. 2551 : 27 – 28)

จากความสำคัญด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักและมองเห็นว่า โรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงวิธีการพัฒนาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอย่างรีบด่วน เพราะสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนในปัจจุบันอยู่ในภาวะต้องรีบพัฒนาอย่างมาก วิธีการแบบเดิมไม่สามารถดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยการใช้กิจกรรม 5ส และนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน และผลที่ได้จากการวิจัยสามารถพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนดีขึ้น ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เอื้อต่อการทำงานของครูและเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ทำให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและที่อยู่อาศัย อันเป็นแนวทางที่นำไปสู่การป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

คำถามในการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่มเป็นอย่างไร
2. จะพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนที่มีความสมัครใจเข้าร่วมวิจัย จำนวน 8 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 106 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ครูผู้สอน 18 คน

1.2.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 76 คน

1.2.3 กรรมการสถานศึกษา จำนวน 12 คน

2. กรอบการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 งานอาคารสถานที่ที่มีกรอบปฏิบัติ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

(กรมสามัญศึกษา. 2539 : 47 – 50)

ด้านที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ด้านที่ 4 การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ด้านที่ 5 การร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

2.2 กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนามีดังนี้

2.2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลัก 5ส

2.2.2 การนิเทศ

2.2.3 การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

3. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Kemmis และ Mc Taggart (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. 2537 : 3-6 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis และ Mc Taggart. 1991 : 169-170) เป็นกระบวนการในการดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวางแผน (Planning)

3.2 การปฏิบัติการ (Action)

3.3 การสังเกต (Observation)

3.4 การสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ระหว่างวันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 ถึง 30 ตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2553 ถึง วันที่ 15 กันยายน 2553

ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2553 ถึง วันที่ 30 ตุลาคม 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการและหาแนวทางปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยยึดหลัก 5ส การประชุมปรึกษาหารือ การติดตามประเมินผล และการนิเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
 2. หลัก 5ส หมายถึง หลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมสะสาง กิจกรรมสะดวก กิจกรรมสะอาด กิจกรรมสุขลักษณะ หรือสภาพเดิม และกิจกรรมสร้างนิสัยหรือสม่ำเสมอ ดังนี้
 - 2.1 กิจกรรมสะสาง หมายถึง การกำหนดแยกสิ่งของให้ชัดเจน ประกอบด้วย เก็บสิ่งของให้เป็นหมวดหมู่ จำแนกสิ่งของที่ไม่จำเป็นและคัดสิ่งของที่ไม่ต้องการทิ้ง
 - 2.2 กิจกรรมสะดวก หมายถึง การจัดการสถานที่และจัดเก็บสิ่งของให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมและถูกต้อง เพื่อสะดวกในการทำงานและหยิบใช้สิ่งของ รวมทั้งเกิดความปลอดภัย ประกอบด้วย จัดสิ่งของให้เป็นระเบียบ มีแผนผังหรือป้ายแสดง จัดวางสิ่งของที่ใช้บ่อยอยู่ใกล้ และมีการตรวจสอบและเก็บคืนที่เดิมเสมอ
 - 2.3 กิจกรรมสะอาด หมายถึง การทำความสะอาดสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ และสถานที่ให้สะอาดอยู่เสมอ ประกอบด้วย จัดสถานที่ทำงานให้เป็นสัดส่วน จัดเก็บสิ่งของเกาะกระกรุงรัง และทำให้ทุกสิ่งปราศจากฝุ่นละออง
 - 2.4 กิจกรรมสุขลักษณะหรือสภาพเดิม หมายถึง การรักษาผลของการทำ 3 ส แรกให้อยู่ในสภาพเดิมหรือให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำเป็นมาตรฐานหรือระเบียบในการปฏิบัติ ประกอบด้วย ทำให้สบายตา ทำให้สบายกาย และทำให้สบายใจ
 - 2.5 กิจกรรมสร้างนิสัยหรือสม่ำเสมอ หมายถึง การเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องไม่ละเลยปล่อยให้เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างง่าย ๆ พยายามให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอตามวิธีการของ 4 ส แรก ประกอบด้วยทำให้ถูกต้องครบถ้วน ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และทำจนเป็นนิสัยกลายเป็นจิตสำนึก
3. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียน หมายถึง การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม

อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ก่อให้เกิด
ปฏิริยาตอบสนองระหว่างผู้เรียนกับองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

- 3.1 สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์
สร้างขึ้นอยู่รอบ ๆ ตัวเราในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม
- 3.2 การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 3.2.1 การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติงานตาม
หลักสะสาง สะดวก สะอาด
 - 3.2.2 การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร หมายถึง การประชุม
ปรึกษาหารือ และการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน
 - 3.2.3 การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การ
ปฏิบัติงานตามหลักสุขลักษณะหรือสภาพเดิม และหลักสร้างนิสัยหรือสม่ำเสมอ
 - 3.2.4 การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง การวางแผน
ดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศร่มรื่นเป็นระเบียบเรียบร้อย
สวยงาม นำอยู่อาศัยเกิดความปลอดภัยต่อบุคลากรในองค์กร
 - 3.2.5 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของ
โรงเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา พื้นฟูเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จะมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ และเอื้อต่อการ
เรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม
2. โรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อาจนำ
รายงานการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม ไปปรับประยุกต์ใช้
พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้
3. ชุมชนนำการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม ไปปรับประยุกต์ใช้
พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้
4. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมใน
โรงเรียน